

Dietrich Wildung, Lech Krzyżaniak, Waldemar Jerke, Wanda Jerke

Minshat Abu Omar (Wschodnia Delta)

Informator Archeologiczny : badania 23, 103-104

1989

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

murową statuetkę Hygiei. Tradycyjnie już uzyskano dużą ilość ceramiki, w tym importowanej, świadczącej o rozległych powiązaniach handlowych z całym światem Śródziemnomorskim. Wydobyto m. in. szereg amfor produkowanych w Afryce Hiszpanii oraz w rejonie Morza Egejskiego nie notowanych dotąd w Egipcie.

Badania będą kontynuowane w roku przyszłym.

DEIR EL-NAQLUN

Stacja Archeologii Śródziemnomorskiej
UW w Kairze

Badania prowadziła misja kierowana przez doc. dr. hab. Włodzimierza Godlewskiego w składzie: doc. dr hab. Ewa Wipszycka-Bravo, mgr inż. arch. Jarosław Dobrowolski, mgr Tomasz Derda, mgr Tomasz Górecki, mgr Piotr Jeute, dr Adam Łukaszewicz, mgr Stefan Sadowski oraz Hanna Kozłowska-Sowa i Tomasz Waliszewski — studenci archeologii. Inspektorem Egipskiej Służby Starożytności był p. Mohamed Ahmed Abdelhalim. Badania trwały od 15 września do 18 października 1989 roku. Erem i cmentarz wczesnochrześcijański.

Prace wykopaliskowe w tym sezonie koncentrowały się na terenie eremu nr 25 oraz w sektorze D na terenie kormu. Erem nr 25 znajduje się w północno-wschodniej części wzgórz bezpośrednio przylegających do plateau z zabudową monastyczną. Został on wykuty w zboczu wzgórza i składa się z trzech dwupomieszczeniowych zespołów mieszkalnych oraz kuchni i dziedzińca otoczonego murem od strony zbocza. Erem funkcjonował niewątpliwie w wieku VII a na przełomie VII i VIII w. został gruntownie odnowiony. W tym okresie zamknięto dół depozytowy w pomieszczeniu B. 1, w którym odsłonięto wiele naczyń, fragmenty tkanin, wyroby z drewna i szkła oraz kilkanaście papirusów greckich z tekstami psalmów, rachunków i listów.

W sektorze D odsłonięto zespół pomieszczeń o charakterze gospodarczym. Część z nich została dobudowana do wejścia prowadzącego do zespołu cel klasztornych. Górna kondygnacja tej zabudowy była dekorowana malowidłami a okna miała wypełnione gipsowymi kratami z szybami. Były to niewątpliwie pomieszczenia mieszkalne z XI-XII wieku.

W trakcie badań powierzchniowych zlokalizowano rozległy cmentarz z grobami mnichów klasztoru Neklonni. Jeden z nich był eksplorowany. W komorze grobowej znaleziono wiele fragmentów szat, dekorowanych również przedstawieniami figuralnymi. Najcenniejsze jest przedstawienie siedzącego Dionizosa z panterą (?) u jego stóp.

Badania będą kontynuowane w przyszłym roku.

DEIR EL-BAHARI Świątynia grobowa Totmesa III

Stacja Archeologii Śródziemnomorskiej
UW w Kairze PP Pracownia Konserwacji
Zabytków

Kampania badań trwała od 7 listopada 1988 do 6 kwietnia 1989 roku i brali w niej udział archeolodzy: doc. dr hab. Jadwiga Lipińska (kierownik misji) oraz dr Joanna Wiercińska, mgr mgr Joanna Aksamit, Monika Dolińska i Małgorzata Koperwas, architektki: dr hab. inż. arch. Stanisław Medeksza, mgr inż. arch. Rafał Czerner i konserwatorzy: p. p. Leonard Bartnik, Stefan Miszczak i Edward Turkowski a także rysowniczką mgr Kamila Baturo.

Trwało dalsze odczyszczanie terenu świątyni. Prace koncentrowały się w południowo-zachodnim narożniku, który odczyszczono prawie całkowicie (prace w polu zostały z przyczyn niezależnych wstrzymane 8 lutego). W rumowisku odnaleziono kilkadziesiąt dalszych fragmentów reliefów a także ostraka hieratyczne i koptyjskie. Odkryty też został otwór na depozyt fundacyjny świątyni. Nie znaleziono w nim żadnych zabytków, ale z dużym prawdopodobieństwem można twierdzić, że znalezione w pobliżu modele ceramiki oraz fajansowa plakieta i fragmenty drewnianych modeli wchodziły w skład tego depozytu.

Kontynuowane były prace nad rekonstrukcją dekoracji ścian świątyni. Zakończony sezon przyniósł 99 nowych koneksji, nie licząc uzupełnień scen złożonych wcześniej. Dzięki temu, że w obecnej chwili pewnie umieszczone sceny obejmują c.a. 80 % głównego korpusu świątyni można było opracować koncepcję rekonstrukcji dekoracji całej budowli.

Badania będą kontynuowane.

MINSCHAT ABU OMAR (WSCHODNIA DELTA)

Państwowe Zbiory Sztuki Egipskiej
w Monachium we współpracy ze Stacją
Archeologii Śródziemnomorskiej UW
w Kairze i Muzeum Archeologicznym
w Poznaniu

Ekspedycją kierował prof. dr Dietrich Wildung, natomiast tokiem prac dokumentacyjnych kierował doc. dr hab. Lech Krzyżaniak (autor sprawozdania). Ze strony polskiej udział wzięli również: Waldemar Jerka (dokumentalista) i Wanda Jerke (pracownik

techniczny). Sezon prac dokumentacyjnych materiałów z cementarzyska z końca okresu przeddynastycznego i nekropoli z okresu 600 p.n.e. — 400 n.e.

Celem sezonu było wykonanie szczegółowej dokumentacji fotograficznej, rysunkowej i opisowej oraz zabiegów konserwatorskich na obiektach pochodzących z grobów odkrytych w toku trzech ubiegłych kampanii wykopaliskowych (po ostatnim podziale zabytków pomiędzy Ekspedycją a Egipską Organizacją Starożytności). Stanowiły one zawartość kilkudziesięciu skrzyń zdeponowanych w magazynie Egipskiej Organizacji Starożytności w Tell el-Basta (Zagazig) i składały się z kilkuset naczyń ceramicznych i kamiennych, ozdób osobistych, narzędzi pracy i broni. W kwaterze Ekspedycji wykonano dokumentację wszystkich zabytków zdeponowanych w Tell el-Basta, co umożliwi dokonanie ich podziału w 1990 r.

W 1990 r. odbędzie się kolejna kampania badań wykopaliskowych w Minshat Abu Omar.

TELL ATRIB

Stacja Archeologii Śródziemnomorskiej
UW w Kairze Egipska Organizacja
Starożytności Bank Misr

Misja kierowana była przez prof. dr. hab. Karola Myśliwca a w jej skład wchodził: dr Barbara Ruszczyk, dr Aleksandra Krzyżanowska, mgr Adam Łajtar, mgr Anna Południakiewicz, mgr Iwona Zych — archeolodzy, mgr inż. arch. Jarosław Dobrowolski — architekt i Stefan Sadowski — fotograf ze strony polskiej i p.p. Ibrahim Mohammed Soliman, Hamdy El-Chazar i Mohammed Hassan Heykal ze strony egipskiej. Badania trwały od 10 września do 6 listopada 1989 roku.

Prace koncentrowały się na terenie przylegającym do wzgórza Sidi Jusuf od strony południowej. Celem badań było rozszerzenie odkrytego obszaru na północ i zachód oraz pogłębienie wykopów w miejscach, gdzie wykopaliska zostały przerwane ze względu na poziom wody gruntowej.

Pogłębione zostały obszerne pomieszczenia 127 i 128, które okazały się być warsztatami ceramicznymi i zawierały pozostałości pieców garncarskich, prefabrykatów i odpadów ceramicznych a także nie-wypalonych naczyń glinianych. Aktywność warsztatów została wydatowana monetami na okres Ptolomeusza III.

Badania w kwadratach JJ i KK pozwoliły odsłonić dwa niewielkie, półokrągłe baseny i następną, okrągłą w kształcie, stanowiącą część wyposażenia zbudowanej z cegły palonej dużej budowli łazienkowej. Monety znalezione między ceglami datują powstanie tej budowli na okres Ptolomeusza VI. Przegłębienie pomieszczenia 159 pozwoliło odkryć pięć faz użytkowania tego pomieszczenia, z których czwartą (z pierwszej połowy II w. p.n.e.) charakteryzuje malowana dekoracja ścian. Stanowiły ją kwadraty o boku ok. 1 metra w dolnym pasie malowane na biało z seledynowymi ramami a w górnym na czerwono z białymi ramami. W pomieszczeniu tym znaleziono duże ilości ceramiki, zarówno lokalnej, odpowiadającej tej z dzielnicy garncarskiej (w tym wiele fragmentów z dekoracją malowaną lub reliefową), jak i fragmenty importowanych amfor (w tym kilka stemplowanych) i wczesno- i środkowohellenistyczne lampki oliwne.

Badania w sektorze północno-zachodnim ograniczyły się do przebadania warstw okresu bizantyjskiego, przy czym czystą warstwę osiągnięto tylko w dwóch pomieszczeniach. W pomieszczeniach tych, prócz szeregu dużych amfor i fragmentów innych naczyń, odsłonięto fragmenty dekoracji architektonicznej w wapieniu. Pochodziły one z monumentalnej budowli, najprawdopodobniej świątyni wczesnobizantyjskiej. Opisane pomieszczenia przykrywało gruzowisko ceramiki i cegieł palonych, w którym znaleziono m. in. liczne monety i fragmenty terrakot, w tym fragmenty statuetki przedstawiającej wczesnoptolomejskiego władcę noszącego staroegipskie nakrycie głowy „nemes” oraz koronę podwójną.

Badania będą kontynuowane w roku przyszłym.

TELL EL FARKHA DELTA WSCHODNIA

Centrum Studiów i Badań Ligabue
(L.S.R.C.) w Wenecji przy współpracy Stacji
Archeologii Śródziemnomorskiej UW
w Kairze i Muzeum Archeologicznego
w Poznaniu

Badaniami kierował prof. dr Rodolfo Fattovich, w badaniach udział wzięli dr dr Sandro Salvatori, Livio Crescenzi oraz Marek Chłodziński (autor sprawozdania). Finansowało Centrum Studiów i Badań Ligabue (L.S.R.C.) w Wenecji. Trzeci sezon badań.

Badania prowadzone były na południowym stoku środkowego wzgórza. Wytyczono wykop o powierzchni 64 m². Miąższość warstwy kulturowej wynosiła w badanym miejscu ok. 3,5 m. Dolne warstwy (1,5 m) związane są z osadnictwem przeddynastycznym. Odkryto tu pozostałości palenisk i jam, liczny materiał ceramiczny — naczynia zdobione motywem zygżaka, narzędzia krzemienne, wśród których na uwagę zasługują dwa kompletne noże krzemienne, oraz nieliczne kości zwierzęce.

Po czasowym opuszczeniu stanowiska na badanym terenie ponownie zostało ono zasiedlone w okresie późnodynastycznym. Z tym okresem oraz okresem wczesnodynastycznym wiążą się górne warstwy. Związane są z nimi budynki wznoszone z cegły mułowej oraz pozostałości palenisk. Obok bardzo licznej ceramiki (ok. 20 tys. fr.) odkryto duży zespół krzemianych wkładek sierpowych oraz rozcieracze.

Badania będą kontynuowane.